

Дніпропетровський регіональний інститут державного управління
Національної академії державного управління при Президентові України

Аспекти публічного управління

www.aspects.org.ua

2018 ТОМ 6 № 6-7

Видається з вересня 2013 року
12 разів на рік

Дніпро
Видавництво «Грані»
2018

Аспекти публічного
управління

Науковий журнал

2018 Том 6 № 6-7

Засновник:

Дніпропетровський регіональний інститут
державного управління
Національної академії державного управління
при Президентіві України

Свідоцтво про реєстрацію
КВ № 20424 - 10224 Р від 28.11.13

Відповідно до Наказу Міністерства освіти і
науки України від 15.04.14 р. надано статус
фахового видання
з державного управління

Друкується за рішенням Вченої ради
Дніпропетровського регіонального інституту
державного управління
Національної академії державного
управління при Президентіві України
(протокол № 05/216 від 20.06.2018).

ISSN 2311-6420 (Print)
ISSN 2413-8231 (Online)

Індексується:

DOAJ
IndexCopernicus
ERIH PLUS
Google Scholar
Vernadsky National Library of Ukraine
CrossRef
eLibrary
Ulrichs web

Видавець:

Видавництво «Грані»
Україна, 49000, Дніпро
вул. Святослава Хороброго, 25, оф.21
+38(056)744-42-39
Aspects.dnipro@gmail.com
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи
ДК № 2131 від 23.05.2005

Індекс журналу в каталозі
передплатних видань України – 86192

Відповідальність за достовірність фактів, цитат,
власних імен, географічних назв, підприємств,
організацій, установ та ін. інформації
несуть автори статей.

Висловлені у цих статтях думки можуть не
збігатися з точкою зору редакційної колегії і не
покладають на неї ніяких зобов'язань.

Передруки і переклади дозволяються лише за
згодою автора та редакції.

© «Аспекти публічного управління» 2018

Редакція

Головний редактор: Квітка С.А.

Заступники головного редактора: Іванова С.А.,

Серьогіна Т.В., Сорокіна Н.Г., Рудік О.М.

Випусковий редактор: Лиман Д.С.

Коректор української мови: Дерубера А.В.

Коректор англійської мови: Комлева Ю.В.

Редакційна колегія

Серьогін С.М.

д. держ. упр., проф., голова
редакційної колегії

Абельсеїтова С.К.

к. тех. н., доц. (Казахстан)

Бачинський Я.

д. юр. н. (США)

Баштанник В.В.

д. держ. упр., проф.

Бобровська О.Ю.

д. держ. упр., проф.

Бородін Є.І.

д. і. н., проф.

Гао Тяньмін

к. екон. н., доц. (КНР)

Глуц К.

д. держ. упр., проф. (Польща)

Гугнін О.М.

д. філос. н., проф. (Польща)

Дрешпак В.М.

д. держ. упр., проф.

Квітка С.А.

д. держ. упр., проф.

Кравченко Б.

д. держ. упр., проф.
(Киргизька Республіка)

Кравченко В.В.

к. юр. наук, проф.

Кринична І.П.

д. держ. упр., проф.

Крушельницька Т.А.

д. держ. упр., проф.

Липовська Н.А.

д. держ. упр., проф.

Маматова Т.В.

д. держ. упр., проф.

Прокопенко Л.Л.

д. держ. упр., проф.

Рудік О.М.

к. політ. н., доц.

Ружевічус Й.

д. екон. н., проф.

Серьогіна Т.В.

к. держ. упр., доц.

Сорокіна Н.Г.

к. держ. упр., доц.

Хожило І.І.

д. держ. упр., проф.

Чубара Т.

д. держ. упр., доц. (Польща)

Public Administration
Aspects

Scientific journal

6 (6-7) 2018

Founder:

Dnipropetrovsk regional institute of public
administration of National academy for public
administration under
the President of Ukraine

Registration license
KB № 20424 - 10224 P, issued 28.11.13

Order № 642 of 26 May 2014 by the
Ministry of Education and Science of Ukraine
was given the status of specialized publication on
public administration

Published by the decision of Academic council
of Dnipropetrovsk regional institute of public
administration of National academy for public
administration under
the President of Ukraine
(protocol № 05/216 dated 20.06.18)

ISSN 2311-6420 (Print)
ISSN 2413-8231 (Online)

Indexed:

DOAJ
IndexCopernicus
ERIH PLUS
Google Scholar
Vernadsky National Library of Ukraine
CrossRef
eLibrary
Ulrichs web

Publisher:

Publishing house «Grani»
25, Svyatoslava Khorobroho St., office 21
Dnipro, Ukraine, 49000
+38(056)744-42-39
Aspects.dnipro@gmail.com
Publishing license:
ДК № 2131 dated 23.05.2005

Subscription index in Ukraine – 86192

Responsibility for facts, quotations, private
names, enterprises and
organizations titles, geographical locations etc. to
be bared by the authors.
The editorial office and board do not always share
the views and thoughts expressed in published
articles.

Reprints and translations are allowed on the
written consent with the editorial office and the
author.

© «Public administration aspects» 2018

Editorial office

Editor in Chief: Kvitka S.A.

Deputy Chief Editor: Ivanova S.A., Serohina T.V.

Sorokina N.G., Rudik O.M.

Production Editor: Lyman D.S.

Corrector of Ukrainian language: Derebera A.V.

Corrector of English language: Komleva Y.V.

Editorial board

Seryohin S.M.

Full Prof. Dr.,
head of editorial board

Abelseitova S.K.

Assoc. Prof. PhD (Kazakhstan)

Bachynskiy Ya.

J. D. (USA)

Bashtannyk V.V.

Full Prof. Dr.

Bobrovs'ka O.Yu.

Full Prof. Dr.

Borodin E.I.

Full Prof. Dr.

Gao Tianming

Assoc. Prof. PhD (PRC)

Gluc K.

Full Prof. Dr. (Poland)

Huhnin O.M.

Full Prof. Dr. (Poland)

Dreshpak V.M.

Full Prof. Dr.

Kvitka S.A.

Full Prof. Dr.

Krawchenko B.

Full Prof. Dr. (Kyrgyz Republic)

Kravchenko V.V.

Assoc. Prof. PhD

Krynychna I.P.

Full Prof. Dr.

Krushel'nyts'ka T.A.

Full Prof. Dr.

Lypovska N.A.

Full Prof. Dr.

Mamatova T.V.

Full Prof. Dr.

Prokopenko L.L.

Full Prof. Dr.

Rudik O.M.

Assoc. Prof. PhD

Ruzevicius J.

Full Prof. Dr. (Lithuania)

Serohina T.V.

Assoc. Prof. PhD

Sorokina N.G.

Assoc. Prof. PhD

Hozhylo I.I.

Full Prof. Dr.

Czubara T.

Full Prof. Dr. (Poland)

Зміст

С. 5

Акімова Л. М.

Механізми державного управління економічною безпекою України: аналіз чинників впливу, систематизованих за окремими сферами її розвитку

С. 14

Бобровська О. Ю

Теоретичні і методологічні засади організаційної побудови і функціонування територіальних громад як інтегрованих соціально-економічних організацій

С. 24

Євтухов О. В.

Тенденції розвитку соціальних ризиків у сучасному суспільстві: державно-управлінський аспект

С. 31

Тарасенко Т. М.

Розмежування політичної та кримінальної відповідальності у вимірі ціннісних основ публічного управління

С. 38

Турій О. В.

Державна політика у сфері реалізації співпраці громадянського суспільства, органів виконавчої влади та місцевого самоврядування: правовий та управлінський аспекти

С. 45

Батанов О. В., Кравченко В. В.

Місьцеве самоврядування як інститут громадянського суспільства: муніципально-правові проблеми взаємодії та функціонування

С. 54

Волинець С. С.

Щодо визначення поняття «державна політика сприяння розвитку громадянського суспільства»

С. 64

Ясинська Н. А.

Значення економічної прaxeології у розвитку системи державного управління в Україні

Contents

P. 5

Akimova L. M.

Mechanisms of public administration of economic security of Ukraine: analysis of the factors of influence of systematized by individual spheres of its development

P. 14

Bobrovska O. Yu.

Theoretical and methodological foundations of the organizational construction and functioning of territorial communities as integrated socio-economic organizations

P. 24

Yevtukhov O. V.

Trends in the development of social risks in modern society: the state-management aspect

P. 31

Tarassenko T. M.

Delimitation of the political and criminal responsibility in terms of valuable basics of the public administration

P. 38

Turiy O. V.

State policy in the field of civil society cooperation, executive and local government: legal and managerial aspects

P. 45

Batanov O. V., Kravchenko V. V.

Local government as an institution of civil society: municipal-legal problems of interaction and functioning

P. 54

Volynets S. S.

Concerning the definition of the concept «state policy for promoting civil society development»

P. 64

Yasynska N. A.

The Importance of Economic Praxeology in the Development of Public Administration in Ukraine

Механізми державного управління економічною безпекою України: аналіз чинників впливу, систематизованих за окремими сферами її розвитку

Акімова Л. М., Національний університет водного господарства та природокористування

У статті досліджено підходи до трактування сутності поняття «економічна безпека держави» та проаналізовано основні складові економічної безпеки держави. Виділено зовнішні та внутрішні чинники економічної безпеки держави. Узагальнено чинники, які є потенційною загрозою економічної безпеки України. Охарактеризовано предмет, об'єкт і суб'єкт економічної безпеки. Запропоновано напрям щодо ефективності забезпечення економічної безпеки України.

Виявлено, що негативні економічні явища набувають ще більшого масштабу у зв'язку з відсутністю науково обґрунтованої стратегії національного розвитку, основаної на економічно безпечних орієнтирах, що передбачає розроблення теоретичних засад і використання інших наукових підходів до формування економічної безпеки держави в системі державного управління. Ігнорування заходів щодо забезпечення економічної безпеки може призвести до негативних соціально-економічних наслідків, негативного стану галузей економіки, збільшення рівня імпортої залежності тощо.

З'ясовано, що реалізація національних інтересів України можлива тільки на основі стійкого розвитку економіки. Місце, роль і пріоритет кожного з елементів безпеки визначаються обставинами, що реально складаються на певний період часу всередині й зовні об'єкта. Тому важливого значення сьогодні набуває проблема економічної безпеки України, що є визначальною в контексті існування і розвитку України як суверенної держави.

Ключові слова: державне управління; економічна безпека держави; глобалізація; загрози; складові економічної безпеки; ризики; чинники впливу; рівень економічної безпеки

Mechanisms of public administration of economic security of Ukraine: analysis of the factors of influence of systematized by individual spheres of its development

Akimova L. M., National University of Water and Environmental Engineering

The article explores the approaches to the interpretation of the essence of the concept of «economic security of the state» and analyzes the main components of the economic security of the state. The external and internal factors of economic security of the state are singled out. Factors that are a potential threat to the economic security of Ukraine are generalized. The subject, object and subject of economic security are characterized. A direction is proposed on the effectiveness of ensuring Ukraine's economic security.

It was revealed that negative economic phenomena are gaining an even larger scale due to the lack of a scientifically based national development strategy based on economically sound guidelines that envisage the development of theoretical foundations and the use of other scientific approaches to the formation of the state's economic security in the public administration system. Ignoring measures to ensure economic security can lead to negative social and economic consequences, the negative state of the economic branches, the increase in the level of import dependence and the like.

It is established that the realization of the national interests of Ukraine is possible only on the basis of sustainable economic development. The place, role and value of each of the security elements are determined by circumstances that actually develop for a certain period of time inside and outside the facility. Therefore, the problem of Ukraine's economic security, which is crucial in the context of the existence and development of Ukraine as a sovereign state, is becoming very important today.

Keywords: public administration; economic security of the state; globalization; threats; components of economic security; risks; factors of influence; level of economic security

Механизмы государственного управления экономической безопасностью Украины: анализ факторов влияния систематизированных по отдельным сферам ее развития

Акимова Л. Н., Национальный университет водного хозяйства и природопользования

В статье исследованы подходы к трактовке сущности понятия «экономическая безопасность государства» и проанализированы основные составляющие экономической безопасности государства. Выделены внешние и внутренние факторы экономической безопасности государства. Обобщены факторы, которые являются потенциальной угрозой экономической безопасности Украины. Охарактеризованы предмет, объект и субъект экономической безопасности. Предложено направление по эффективности обеспечения экономической безопасности Украины.

Выявлено, что негативные экономические явления приобретают еще больший масштаб в связи с отсутствием научно обоснованной стратегии национального развития, основанной на экономически безопасных ориентирах, которые предусматривают разработку теоретических основ и использования других научных подходов к формированию экономической безопасности государства в системе государственного управления. Игнорирование мероприятий по обеспечению экономической безопасности может привести к негативным социально-экономическим последствиям, негативному состоянию отраслей экономики, повышению уровня импортной зависимости и тому подобное.

Установлено, что реализация национальных интересов Украины возможна только на основе устойчивого развития экономики. Место, роль и ценность каждого из элементов безопасности определяются обстоятельствами, реально складывающимися на определенный период времени внутри и снаружи объекта. Поэтому важное значение сегодня приобретает проблема экономической безопасности Украины, которая является определяющей в контексте существования и развития Украины как суверенного государства.

Ключевые слова: государственное управление; экономическая безопасность государства; глобализация; угрозы; составляющие экономической безопасности; риски; факторы влияния; уровень экономической безопасности

Постановка проблеми.

Рівень економічної безпеки держави залежить від рівня функціонування й розвитку економічної системи, у тому числі усіх компонентів у взаємозв'язку і взаємозалежності. Негативні економічні явища набувають ще більшого масштабу у зв'язку з відсутністю науково обгрунтованої стратегії національного розвитку, основаної на економічно безпечних орієнтирах, що передбачає розроблення теоретичних засад і використання інших наукових підходів до формування економічної безпеки держави в системі державного управління. Уникнення економічної безпеки може призвести до негативних соціально-економічних наслідків, негативного стану галузей економіки, збільшення рівня імпортової залежності тощо. Саме тому актуальним є дослідження чинників впливу на економічну безпеку держави, систематизовану за окремими сферами її розвитку.

Аналіз останніх досліджень та публікацій.

Теоретико-методологічним засадам вивчення економічної безпеки України присвячено багато праць вітчизняних і зарубіжних учених, зокрема Л. Абалкін, В. Бурцева, Я. Базилюка, А. Бесчаст-

ного, З. Варналія, О. Власюка, В. Горбуліна, М. Гальчинський, В. Геєць, А. Гуменюка, М. Денисенко, М. Єрмошенка, Я. Жаліла, Дж. Кенана, І. Мігус, А. Мокія, Х. Моргентау, В. Мутріяна, С. Окіта, В. Тритяка, М. Флейчук, В. Шевчук та ін.

Проте огляд наукових досліджень підводить до висновку, що деякі методологічні та теоретичні питання економічної безпеки держави ще не достатньо досліджені та потребують подальшого вивчення.

Метою дослідження є обгрунтування чинників впливу на економічну безпеку держави, систематизовану за окремими сферами її розвитку.

Виклад основного матеріалу дослідження.

Реалізація національних інтересів України можлива тільки на основі стійкого розвитку економіки. Місце, роль і пріоритет кожного з елементів безпеки визначаються обставинами, що реально складаються на певний період часу всередині й зовні об'єкта. Тому важливого значення сьогодні набуває проблема економічної безпеки України, що є визначальною в контексті існування і розвитку України як суверенної держави.

До інтересів в економічній сфері слід зарахувати: підтримку стабільного курсу національ-

ної валюти, захист від тероризму і кримінальної загрози, раціональне використання природних ресурсів, захист вітчизняного товаро-виробника тощо. Національні економічні інтереси лягають в основу економічної політики, що провадиться державою, і важливою складовою якої є забезпечення економічної безпеки [1].

Важливо зауважити, попри те, що визначення поняття «економічна безпека» має важливе значення для коректного формування державної політики, в економічній сфері загалом на сьогодні як в Україні, так і за її межами відсутнє єдине розуміння щодо визначення цієї категорії. Адже саме поняття «економічна безпека» належить до числа тих, які, з одного боку, всім інтуїтивно зрозумілі, а з другого – важко визначаються в досить коректній та вичерпній формі.

У сучасній науковій періодиці натрапляємо на різні тлумачення поняття «економічна безпека»:

- це кількісна та якісна характеристика економічних властивостей системи з погляду її здатності до самовиживання та розвитку в умовах дестабілізуючої дії непередбачуваних і важкопрогнозованих зовнішніх та внутрішніх факторів [2];

- це стан найбільш ефективного використання ресурсів для нейтралізації загроз і забезпечення стабільності в сучасності та майбутньому;

- це стан захищеності суб'єкта господарювання від усіх внутрішніх і зовнішніх загроз з метою якнайефективнішого використання наявних ресурсів для реалізації інтересів відповідно до його стратегічних цілей і завдань [3];

- це процес, спрямований на створення умов для безперервного пристосування (адаптації) господарської діяльності або економічного функціонування до зміни в зовнішньому оточенні в процесі досягнення поставленої мети [4].

Забезпечення ж економічної безпеки – одна з найважливіших функцій держави. Це гарантія незалежності держави, умова стабільності й ефективної життєдіяльності суспільства. Економіка є однією з життєвоважливих сторін діяльності особи, суспільства і держави, а отже поняття національної безпеки буде неповним без всеохоплюючого оцінювання життєздатності економіки, її міцності, надійності з урахуванням наявності реальних і потенційних зовнішніх і внутрішніх загроз. У зв'язку з цим забезпечення економічної безпеки належить до найважливіших національних пріоритетів.

Для з'ясування змісту поняття «економічна безпека держави» звернемося до загальнонаукових методів розроблення та уточнення понять, думок науковців, які тлумачать суть і складові цього поняття (табл. 1).

Таблиця 1

Результати узагальнення існуючих підходів до визначення терміну «економічна безпека»

№ п/п	Автор	Визначення терміну
1.	Л. Абалкін [5]	Економічна безпека держави – це стан економічної системи, який дозволяє їй розвиватися динамічно, ефективно, вирішувати соціальні задачі і коли держава має можливість розробляти та впроваджувати в життя незалежну економічну політику.
2.	В. Мунтіян [6]	Економічна безпека держави – це загальнонаціональний комплекс заходів, який направлений на постійний та стабільний розвиток економіки держави та включає механізм протидії внутрішнім та зовнішнім загрозам.
3.	В. Бурцев [7]	Економічна безпека держави – охоплює захищеність всієї системи економічних відносин, які визначають прогресивний розвиток економічного потенціалу країни і забезпечують підвищення рівня добробуту всіх членів суспільства, його окремих соціальних груп, а також формують основи обороноздатності країни, захищеність від небезпек та загроз, джерелом яких є внутрішні та зовнішні протиріччя.
4.	М. Єрмошенко [8]	Економічна безпека держави – це такий стан економічного механізму країни, який характеризується збалансованістю і стійкістю до негативного впливу внутрішніх і зовнішніх загроз, його здатністю забезпечувати на основі реалізації національних економічних інтересів сталий і ефективний розвиток вітчизняної економіки і соціальної сфери.

5.	І. Мігус, Васенко В.К. [9]	Економічна безпека держави – це стан економічного забезпечення національної безпеки держави, загальнонаціональний комплекс заходів, спрямованих на постійний, збалансований та стабільний розвиток економічної системи держави, забезпечення самодостатності та стійкості системи, що включає механізм протидії внутрішнім і зовнішнім загрозам.
----	----------------------------------	--

Джерело: систематизовано автором

Враховуючи вище зазначене, доцільно надати таке визначення: економічна безпека держави – це сукупність умов, що забезпечують незалежність національної економіки, її стабільність і стійкість, здатність до постійного відновлення і самовдосконалення, здатність економіки забезпечувати ефективно задоволення ендогенних та екзогенних суспільних потреб.

Загалом стан економічної безпеки держави характеризує загальний рівень економіки держави; наявність і рівень загроз державі, суспільству й особі; ефективність економічної політики держави і державного регулювання економіки; повноту реалізації функції держави.

У цілому економічна безпека держави характеризується системою понять, основними з яких є: чинники, об'єкти, загрози, збитки, критерії і показники, стратегії і заходи забезпечення безпеки [10].

Об'єкт економічної безпеки держави – це той стан економіки, який з боку суспільства бажано зберегти або розвивати у прогресуючих масштабах. До об'єктів економічної безпеки України належать не тільки держава, її економічна система та всі природні багатства, а й суспільство з його інститутами, установами, філіалами, а також кожна окрема особа.

Суб'єкти економічної безпеки держави – держава і суспільство з усіма його інституціями. Якщо конкретизувати, то суб'єктами економічної безпеки є державні та місцеві органи виконавчої

і законодавчої влади; міністерства, відомства, комерційні і некомерційні організації, громадські організації, окремі громадяни тощо.

Предметом державної діяльності в галузі економічної безпеки є: визначення і моніторинг чинників, що підривають стійкість соціально-економічної системи і держави в коротко- і довгостроковій перспективі; формування економічної політики та інституційних перетворень, що усуває або пом'якшує шкідливий вплив цих чинників у рамках єдиної програми економічної реформи [11].

Економічна безпека держави, будучи однією з визначальних складових підсистем національної безпеки держави, водночас має складну структуру, охоплюючи власні складові. Перелік складових економічної безпеки є дещо суперечливим. Це пов'язано з тим, що окремі складові національної безпеки, визначені законодавством, входять до системи економічної безпеки, що викликає критичні зауваження науковців і практиків. Більшість дослідників економічної безпеки дійшли висновку, що основними структурними елементами економічної безпеки, які необхідно застосувати під час аналізу економічної безпеки України, є: сировинно-ресурсна безпека; енергетична безпека; фінансова безпека; соціальна безпека; інноваційно-технологічна безпека; продовольча безпека; зовнішньоекономічна безпека (табл. 2).

Таблиця 2

Складові економічної безпеки України

№ п/п	Структура економічної безпеки держави	Характеристика структурних елементів економічної безпеки держави
1	Макроекономічна	збалансованість макроекономічних відтворювальних корпорацій
2	Фінансова	забезпечує ефективне функціонування національної економічної системи та економічне зростання.
3	Зовнішньоекономічна	забезпечує мінімізацію збитків держави від дії негативних зовнішніх економічних чинників.

4	Інвестиційна	забезпечує довгострокову позитивну економічну динаміку при незалежному рівні фінансування науково-технічної сфери.
5	Соціальна	забезпечує гідний і якісний рівень життя населення.
6	Науково-технологічна	забезпечує належне функціонування національної економіки, достатнє для конкурентоздатності вітчизняної продукції.
7	Енергетична	забезпечує захищеність національних інтересів у енергетичній сфері від наявних і потенційних загроз внутрішнього та зовнішнього характеру.
8	Демографічна	забезпечує розвиток України з урахуванням сукупності збалансованих демографічних інтересів держави, суспільства й особистості.
9	Продовольча	гарантує соціально-економічну та політичну стабільність у суспільстві, стійкий та якісний розвиток нації

Джерело: складено автором на основі [12-14]

Таким чином, визначення економічної безпеки полягає у таких аспектах її трактування:

- монетарному (кількісному), що передбачає можливість оцінки рівня економічної безпеки держави, регіону, суб'єктів підприємницької діяльності на основі ретроспективного дослідження результатів їх фінансово-господарської діяльності, а також на основі аналізу рівня достатності фінансових ресурсів підприємств, регіонів і держави. Таке оцінювання є підґрунтям для визначення рівня економічної безпеки у перспективних періодах;

- немонетарному (якісному), що передбачає ідентифікацію основних чинників впливу (загроз) на стан економічної безпеки з метою диверсифікації ризиків фінансово-господарської діяльності суб'єктів господарювання та своєчасного реагування в умовах динамічного ринкового середовища [15].

В цілому сутність і стратегія економічної безпеки не обмежуються проблемами еко-

номічного зростання на основі конкуренції, розвитку споживчого та інвестиційного попиту, але включають також проблеми створення ринку цінних паперів, вирішення завдань оптимізації відносин власності й менеджменту, а також гнучкого державного регулювання ринкової економіки. На правильне розуміння сутнісних властивостей та індикаторів економічної безпеки впливають процеси в системі господарювання. Так, зміни у відносинах власності значною мірою визначають сутнісні детермінанти і якісні властивості характеристики економічної безпеки.

Для глибокого дослідження і пропозицій щодо вдосконалення системи забезпечення економічної безпеки держави доцільно визначити чинники, які впливають на якість забезпечення економічної безпеки держави. Перш за все слід відзначити, що усі ці чинники доцільно поділяти на дві загальні групи: зовнішні та внутрішні (табл. 3).

Таблиця 3

Внутрішні та зовнішні чинники впливу на економічну безпеку держави

№ п/п	Складові елементи внутрішніх та зовнішніх чинників впливу
Внутрішні чинники	
1	законодавчі;
2	високий рівень тінізації економіки;
3	стабільність банківської системи і фондового ринку, ефективність використання бюджетних коштів, умови кредитування, наявні валютні ризики тощо;
4	структурні диспропорції;
5	соціально-економічні;
6	методи та засоби організації управління виробництвом;
7	природні;
8	техногенні.

Зовнішні чинники	
1	рівень розвитку національної структури зовнішньоекономічних зв'язків держави;
2	привабливість економіки держави для іноземних інвестицій;
3	стан «тіньової» економіки у державі в частині «прозорості» зовнішньоекономічних операцій;
4	активність міжнародної економічної злочинності на території держави;
5	міжнародний імідж держави.

Джерело: складено автором

Тривалий час існувало розуміння економічної безпеки як однієї із характеристик глобального військового протистояння соціалістичних і капіталістичних систем, тобто економічна безпека розглядалась як забезпечення життєдіяльності національних економік в умовах військових дій і «холодної війни». Як різновиди цієї концепції існували підходи, відповідно до яких економічна безпека розумілася як забезпечення можливості країни вижити в умовах стихійних лих і екологічних катастроф або в умовах національних і світових економічних криз [19].

Формування системи національної економічної безпеки повинно здійснюватися, виходячи з цілей і принципів забезпечення економічної безпеки, шляхом розробки ефективних механізмів, які регулюють стосунки в сфері економіки, створення державних інститутів в цій сфері, визначення основних напрямків та інструментів їхньої діяльності, а також налагодження системи контролю за цією діяльністю [20].

Економічна безпека держави є фундаментальною основою успішного розвитку держави і невід'ємною частиною її національної безпеки, характеризує стан економічного розвитку держави, який повною мірою забезпечує розвиток та ефективне усунення як внутрішніх, так і зовнішніх загроз.

Загрози – це зміни в зовнішньому або внутрішньому середовищі, які призводять до небезпечних змін предмета безпеки [16].

Проте, перш за все, необхідно виділити, які саме загрози є потенційними в економічній безпеці держави:

- зменшення ВВП, зниження інвестиційної та інноваційної активності і науково-технічного та технологічного потенціалу, зменшення обсягу досліджень за стратегічно важливими напрямками інноваційного розвитку, ослаблення системи державного регулювання і контролю у сфері економіки;

- недостатні темпи відтворювальних процесів і подолання структурної деформації в економіці; критична залежність національної еко-

номіки від кон'юнктури зовнішніх ринків, низькі темпи розширення внутрішнього ринку;

- нераціональна структура експорту з переважно сировинним характером і малою питомою вагою продукції з великою часткою доданої вартості;

- велика боргова залежність держави, критичні обсяги державних зовнішнього і внутрішнього боргів;

- небезпечне для економічної незалежності України зростання частки іноземного капіталу у стратегічних галузях економіки;

- неефективність антимонопольної політики та механізмів державного регулювання природних монополій, що ускладнює створення конкурентного середовища в економіці;

- неефективність використання паливно-енергетичних ресурсів, недостатні темпи диверсифікації джерел їх постачання і брак активної політики енергозбереження, що створює загрозу енергетичній безпеці держави.

Прогалини в законодавстві, пов'язані з розв'язанням проблем забезпечення ефективного контролю з боку держави за вивезенням за кордон товарів (насамперед сировини природного походження), а також використанням протиправних і напівлегальних схем виведення валюти. Усі ці чинники є не лише реальною загрозою економічній безпеці України, а й безпосередньо підривають основи національної безпеки [17].

На нашу думку, істотним недоліком Закону України «Про основи національної безпеки України» [21] є те, що більшість його положень мають декларативний характер, створюючи умови для суб'єктивної оцінки змісту норм та критеріїв їх виконання. Вважаємо, що закон у своїй основі має складатися з правових норм, які встановлюють загальнообов'язкові правила поведінки (права та обов'язки) учасників суспільних відносин [18].

Правову складову економічної безпеки, можна означити наявністю таких небезпечних чинників, як нестабільність у правовому регулюванні відносин у сфері економіки, у тому числі

фінансової (фіскальної) політики держави; недостатньо швидке, а в багатьох випадках і запізнiле, нормотворче реагування на ринкові зміни як усередині держави, так і за її межами, відсутність ефективної програми запобігання економічним і фінансовим кризам; зростання кредитних ризиків; «тінізація» національної економіки; переважання в діяльності управлінських структур особистих, корпоративних, регіональних інтересів над загальнонаціональними

Враховуючи вище зазначене, економічна безпека держави має забезпечуватися, перш за все, ефективністю самої економіки разом із спеціальними захисними заходами, здійснюваними державою, вона повинна захищати себе сама на основі високої продуктивності праці, якості й конкурентоспроможності продукції. Забезпечення економічної безпеки держави не є прерогативою будь-якого одного державного відомства, служби. Вона повинна підтримуватися всією системою державних органів, усіма ланками і структурами економіки.

Політика держави щодо економічної безпеки має бути комплексною та забезпечувати стабільне функціонування і достатні рівні безпеки її окремих складових. Першочергові заходи, які можуть бути застосовані для підвищення рівня фінансової безпеки економіки України в цілому, мають бути спрямовані на: зменшення дефіциту державного бюджету, зниження рівня інфляції, підвищення обсягів кредитування підприємницьких структур, зниження частки готівкового обороту, підвищення обсягів іноземних інвестицій в економіку, стабілізацію курсу національної валю-

ти, нарощення обсягів фінансових ресурсів з метою стійкого економічного розвитку економіки в довгостроковій перспективі. Крім того, необхідним є розробка механізмів забезпечення безперервного оперативного моніторингу можливих загроз фінансовій безпеці економіки України, а також проведення адекватних заходів щодо мінімізації їх негативного впливу.

Висновки.

Рівень економічної безпеки держави, насамперед, зумовлюється її геополітичним та економіко-географічним положенням і зв'язаним із цим розміщенням виробничих сил на її території, доступом стратегічних ресурсів, у тому числі фінансових. Гарантування економічної безпеки держави і формування ефективних механізмів управління нею є одним із пріоритетних завдань в умовах всеохоплюючого впливу глобалізації на національну економіку.

Створення дієвої системи гарантування економічної безпеки надасть можливість уникнути негативних наслідків і нівелювати загрози швидкого відкриття національної економіки у глобалізаційному середовищі, забезпечити її конкурентоспроможність, захистити вітчизняного товаровиробника й ефективно взаємодіяти з міжнародними фінансовими та економічними структурами. Виявлені чинники впливу на формування економічної безпеки держави дозволяють ґрунтувати рішення на основі пріоритетності кожного з чинників, забезпечити нейтралізацію загроз і дієву адаптацію до змін глобалізаційного середовища.

БІБЛІОГРАФІЧНІ ПОСИЛАННЯ

1. Євдокименко В. К. Функції регіонального управління економікою: глобалізаційний вимір / В. К. Євдокименко. – Чернівці, 2006. – 272 с.
2. Воробйов В. І. Методичні основи побудови комплексної системи економічної безпеки підприємства / В. І. Воробйов // Наукові записки: наук. фах. вид. – 2011. – № 1. – С. 38-44.
3. Власюк О. С. Теорія і практика економічної безпеки в системі науки про економіку / О. С. Власюк // Нац. ін-т проблем міжнародної безпеки при Раді нац. безпеки і оборони України. – Київ, 2008. – 48 с.
4. Амитан В. Н. Экономическая безопасность: понятие, концепция / В. Н. Амитан, В. Н. Амитан, А. Г. Амитан // Прометей: регіональний збірник наукових праць з економіки. – Донецьк, 2000. – С. 333.
5. Абалкин Л. И. Экономическая безопасность России: угрозы и их отражение / Л. И. Абалкин // Вопросы экономики : научн. практ. журнал. – 1994. № 12. – С. 4-13.
6. Мунтян В. І. Економічна безпека України: навч. Посібник / В. І. Мунтян. – Київ: Лібра, 1999. – 462 с.
7. Бурцев В. В. Факторы финансовой безопасности России / В. В. Бурцев // Менеджмент в России и зарубежом : науч. практ. журнал. – 2001. – № 1. – С. 55-70.
8. Єрмошенко М. М. Фінансова безпека держави: національні інтереси, реальні загрози, стратегія забезпечення / М. М. Єрмошенко. – Київ: 2001. – 309 с.
9. Шульга І. П. Економічна безпека держави, суб'єктів господарювання та тіньова економіка / І. П. Шульга, В. К. Васенко. – Черкаси, 2010. – 367 с.
10. Варналій З. С. Економічна безпека: навч. посіб. / З. С. Варналій та ін. – Київ: Знання, 2009. – 647 с.
11. Мішина І. Г. Економічна безпека в умовах ринкових трансформацій: дис. ... канд. екон. Наук / І. Г. Мішин. – Донецьк, 2007. – 235 с.

12. Пастернак-Таранушенко Г. А. Економічна безпека держави / Г. А. Пастернак-Таранушенко. – Київ, 1994. – 112 с.
13. Карлова І. О. Вплив світових глобалізаційних процесів на економічний розвиток України / І. О. Карлова // Актуальні проблеми економіки: фак. ек. журнал. – 2008. – № 11. – С. 41-42.
14. Дудка Ю. П. Парадигма економічної глобалізації та її значення у формуванні концептуальної матриці економічної безпеки / Ю. П. Дудка // Економічний простір: зб. наук. праць. – 2009. – № 22/1. – С. 45-57.
15. Шлемко В. Т. Економічна безпека України: сутність і напрямки забезпечення / В. Т. Шлемко, І. Ф. Бінько. – Київ, 1997. – 144 с.
16. Нечипорук Л. В. Посилення загроз фінансовій безпеці держави в умовах фінансової глобалізації / Л. В. Нечипорук // Збірник наукових праць Національного університету державної податкової служби України. – 2012. – № 1. – С. 282-298.
17. Миколайчук А. Б. Методичний підхід до прогнозування рівня фінансової безпеки держави в системі моніторингу / А. Б. Миколайчук // Вісник економіки транспорту і промисловості. – 2012. – № 38. – С. 32.
18. Акімова Л. М. Теоретичні основи державного управління розвитком національної безпеки / Л. М. Акімова // Державне управління: удосконалення та розвиток: електронне наукове фахове видання. – 2015. – № 5.
19. Акімова Л. М. Етапи становлення економічної безпеки держави: зарубіжний та вітчизняний досвід / Л. М. Акімова // Державне управління: удосконалення та розвиток: електронне наукове фахове видання. – 2016. – № 8.
20. Акімова Л. М. Сутнісна характеристика основних загроз в економічній безпеці держави / Л. М. Акімова // Державне управління: удосконалення та розвиток: електронне наукове фахове видання. – 2016. – № 10.
21. Про основи національної безпеки України: Закон України: від 19.06.2003 № 964-IV // Відомості Верховної Ради. – 2003. – № 39. – Ст. 351.

REFERENCES

1. Evdokimenko, V.K. (2006). *Funktsii rehionalnoho upravlinnia ekonomikoiu: hlobalizatsiinyi vymir* [Functions of regional economic management: globalization dimension]. Chernivtsi [in Ukrainian].
2. Vorobyov, V.I. (2011). Funktsii rehionalnoho upravlinnia ekonomikoiu: hlobalizatsiinyi vymir [Methodical bases of construction of the complex system of economic safety of the enterprise]. *Scientific notes: Sciences. profession. Kind, 1*, 38-44 [in Ukrainian].
3. Vlasyuk, O.S. (2008). Teoriia i praktyka ekonomichnoi bezpeky v systemi nauky pro ekonomiku [Theory and practice of economic security in the system of science of economics]. *National other issues of international security at the National Assembly. security and defense of Ukraine*. Kyiv [in Ukrainian].
4. Amitan, V.N, Amitan, V.N, & Amitan, A.G. (2000). Jekonomicheskaja bezopasnost': ponjatie, koncepcija [Economic security: concept, concept]. *Prometheus: regional collection of scientific papers on economics*. Donetsk [in Russian].
5. Abalkin, L.I. (1994). Jekonomicheskaja bezopasnost' Rossii: ugrozy i ih otrazhenie [Russia's economic security: threats and their reflection]. *Issues of economics: scientific. practice magazine, 12*, 4-13 [in Russian].
6. Muntian, V.I. (1999). *Ekonomichna bezpeka Ukrainy* [Economic security of Ukraine]. Kyiv: Libra [in Ukrainian].
7. Burtsev, V.V. (2001). Faktory finansovoj bezopasnosti Rossii [Factors of financial safety of Russia]. *Management in Russia and abroad, 1*, 55-70 [in Russian]
8. Yermoshenko, M.M. (2001). *Finansova bezpeka derzhavy: natsionalni interesy, realni zahrozy, stratehiia zabezpechennia* [Financial security of the state: national interests, real threats, strategy of providing]. Kyiv [in Ukrainian].
9. Shulga, I.P. & Vasenko, V.K. (2010). *Ekonomichna bezpeka derzhavy, subiektiv hospodariuvannia ta tinova ekonomika* [Economic security of the state, economic entities and the shadow economy]. Cherkasy [in Ukrainian].
10. Varnalius, S.S. (2009). *Ekonomichna bezpeka* [Economic security]. Kyiv: Knowledge [in Ukrainian].
11. Mishina, I.G. (2007). *Ekonomichna bezpeka v umovakh rynkovykh transformatsii* [Economic security in the conditions of market transformations]. Donetsk [in Ukrainian].
12. Pasternak-Taranushenko, G.A. (1994). *Ekonomichna bezpeka derzhavy* [Economic security of the state]. Kiev [in Ukrainian].
13. Karlova, I.O. (2008). Vplyv svitovykh hlobalizatsiinykh protsesiv na ekonomichni rozvytok Ukrainy [Influence of world globalization processes on economic development of Ukraine]. *Actual problems of the economy, 1*, 41-42 [in Ukrainian].
14. Dudka, Yu.P. (2009). Paradyhma ekonomichnoi hlobalizatsii ta yii zachennia u formuvanni kontseptualnoi matrytsi ekonomichnoi bezpeky [The paradigm of economic globalization and its importance in the formation of a conceptual matrix of economic security]. *Economic space, 22/1*, 45-57 [in Ukrainian].
15. Shlemko, V.T., & Binko, I.F. (1997). *Ekonomichna bezpeka Ukrainy: sutnist i napriamky zabezpechennia* [Economic security of Ukraine: the essence and directions of provision]. Kyiv [in Ukrainian].
16. Nechiporuk, L.V. (2012). Posylennia zahroz finansovii bezpetsi derzhavy v umovakh finansovoi hlobalizatsii [Increasing threats to the financial security of the state in the context of financial globalization]. *Collection of scientific works of the National University of State Tax Service of Ukraine, 1* [in Ukrainian].
17. Mykolaychuk, A.B. (2012). [Methodical approach to forecasting the level of financial security of the state in the monitoring system]. *Bulletin of the Economy of Transport and Industry, 38* [in Ukrainian].
18. Akimova, L.M. (2015). Teoretychni osnovy derzhavnoho upravlinnia rozvytkom natsionalnoi bezpeky [Theoretical Foundations of Public Administration for the Development of National Security]. *Public Administration: Improvement and Development, 5* [in Ukrainian].

19. Akimova, L.M. (2016). Etapy stanovlennia ekonomichnoi bezpeky derzhavy: zarubizhnyi ta vitchyzniani dosvid [Stages of the formation of the economic security of the state: foreign and domestic experience]. *Public Administration: Improvement and Development*, 8 [in Ukrainian].
20. Akimova, L.M. (2016). Sutnisna kharakterystyka osnovnykh zahroz v ekonomichnii bezpetsi derzhavy [Essential characteristic of the main threats in the economic security of the state]. *Public Administration: Improvement and Development*, 10 [in Ukrainian].
21. Pro osnovy natsionalnoi bezpeky Ukrainy: Zakon Ukrainy: vid 19.06.2003 № 964-IV [On the Fundamentals of National Security of Ukraine: Law of Ukraine № 964-IV from June 19, 2003]. (2003). *Bulletin of the Verkhovna Rada*, 39, Art. 35 I [in Ukrainian].

Акімова Людмила Миколаївна

Кандидат економічних наук, доцент кафедри фінансів та природокористування
Національний університет водного господарства та природокористування
33028, м. Рівне, вул. Соборна, 11

Akimova Liudmila

PhD, Assoc. Professor of the Department of Finance and Environmental Economics
National University of Water and Environmental Engineering
11 Soborna St., Rivne, 33028, Ukraine

Email: l_akimova@ukr.net ORCID: 0000-0002-2747-2775

Цитування: Акімова Л. М. Механізми державного управління економічною безпекою України: аналіз чинників впливу, систематизованих за окремими сферами її розвитку / Л. М. Акімова // Аспекти публічного управління. – 2018. – Т. 6. – № 6-7. – С. 5-13.

Citation: Akimova, L.M. (2018). Mekhanizmy derzhavnoho upravlinnia ekonomichnoiu bezpekoiu Ukrainy: analiz chynnykiv vplyvu, systematyzovanykh za okremymy sferamy yii rozvytku [Mechanisms of public administration of economic security of Ukraine: analysis of the factors of influence of systematized by individual spheres of its development]. *Public administration aspects*, 6 (6-7), 5-13.

Стаття надійшла / Article arrived: 28.05.2018

Схвалено до друку / Accepted: 12.06.2018